צט: השואל את הפרה פרק שמיני בבא מציעא

פרט למזיק. דלא משלם חומשא היינו מדרבנן אבל מדאורייתא לא משלם אפילו קרן כדמשמע בריש ב"ק (דף ט: ושם) דקתני אכל ד' אבות נכסים שאין בהם מעילה וכן משמע בירושלמי המזקין ר"ע אומר ק"ו להקדש כמה אנו מקיימין (ג) אי בנזקין דעבו אמר רחמנא ולא להקדש אי בנזקי גופו הא מני ר' חייא נזקין להדיוט ואין נזקין להקדש כו' וא"ת והא כי יאכל בתרומה כתיב וי"ל דמעילה ילפינן מחטא חטא מתרומה וא"ת כיון דמתרומה ילפינן לא למיב להנאת הקדש כמו תרומה שמומרת בהנאה לזרים וי"ל דכי ממעול מעל רבוי כדאמרינן במעילה (ד' יח:) (ד): **שמין בית סאה באותה שדה תנן.**

פי' בקונטרס דאין מדקדקין להיות שמין מה שהיה שוה ערוגה זו שנאכלת אלא מה שנחסרה בית סאה בשדה זו מדמיו אם היה בא למכור הקרקע (ה) בשביל אכילת ערוגה זו ואין נראה לר"י מדא כיון דאכית סאה קאי הוה ליה למימר בלשון זכר כמה היה יפה ועוד דבפ' הכונס (כ"ק דף נח: ושם ד"ה שמין) בעי בגמרא היכי שיימינן ומאי בעי כיון דבמתניתין מפרש בהדיא שומא ולמה עלה על דעתו שיעשו עוד (ד) אחרת ועוד דמפרש התם סאה בס' שאין ופי' בקונטרס דבית סאה נאכיה נפשיה לא שיימינן דמפסיד מזיק אלא שמין תחלה ס' שאין ורואין כמה דמים מגיעין לבית סאה ואחרין ושמין כמה נפחת באכילת ערוגה ואם מתחילה היו שמין ערוגה בס' שאין לא היה מפסיד כלום שאין ערוגה ניכרת בהם אבל בבית סאה ניכרת הני שתי שומות מגלן דמקרא לא שמעינן אלא ששמין אגב שדה ועוד דלמ"ד בב"ק (דף נח:) קלא בשעיס קלמין כלומר בשעיס שיעורין כמותו אמאי נקט בתמתיתין בית סאה ועוד דפריך התם לכולהו אמוראי מדתני אכלה קב או קנייס רואין אותה כאילו היא ערוגה קטנה ומשערין אותה מאי לאו בפני עצמה מיקשי ליה אמתני' דקתני שמשערין בבית סאה ונראה לר"י דשמין בית סאה היינו בית סאה הנאכל כדקתני בסיפא במילתיה דר"ש אם סאה סאה כו' ובבית סאה תבואה מיירי ולא בבית סאה זרע שאין יכולה בהמה לאכול כל כך ולכך נקט לשון נקבה כמה היתה בבשומת שדה מיירי ובעי אמי שפיר בגמרא היכי שיימינן דלא פי' בתמתי' כמה תהא השדה גדולה ששמין בה ועוד מספקא ליה דלמא שמין בית סאה באותה שדה היינו בקרקע עצמו של בית סאה ומפרש סאה בס' שאין והי"ה דפחות או יותר שמין לפי משכון סאה בס' שאין ואיכא מאן דאמר קלא בס' קלמין לעולם בס' שיעורין כמותו ומאן דאמר תרבא בשעיס תרקנין ואכלה סאה דתמתיתין משערין לפי האי שיעורא ושם מפורש באיזה שיעור מפסיד מזיק או משכיח יותר בתרבא בשעיס תרקנין או סאה בשעיס שאין ופריך על כולהו מבריימתא אכלה קב או כו' מאי לאו בפני עצמה ששמין הערוגה לבדה בפני עצמה כמה היתה יפה הקרקע עם הזרעין וכמה היא יפה עכשיו כשנאכלו והשתא אמתני' גופא לא מצי למיפרך דאיכא נמי לפרושי הכי כדפרי' ואין להקשות לפי' ר"י האי בית סאה סאה מיבעי ליה דהכי פריך התם רב הונא בר מנות לרב פפא דמפרש קב בס' קנין ובית כור בס' כורין האי בית כור כור מיבעי ליה דהתם לא פריך אלא משום דכי היכי דקתני בריש' קב ולא קתני בית הי"ל הוה ליה למינקט כור ולא בית כור אלא כמו שהתחיל בריש': **באותה** שדה תנן. תימה היכי מייתי ראיה ממקרקעי אמטלטלי דעל כרחך לא דמו שהרי הכא תבואה דתמרי אין שמין בשעיס כי התם אלא בפני עצמה וי"ל דהכי מייתי ראיה דמקרקעי אין לנו להמיר במטלטלין ולומר כל תדא ותדא הוה מזבנינא ליה: **אהדדו** ליה ביומא דשוקא. [ו] פירוש קודם שעבר יום השוק ראשון אינו יכול לומר לא אתא אלא מעות אבל עבר יום השוק לא יקח יין אלא מעות דמלי אמר כבר היה מוכרו ביום השוק שעבר ואין לו להמתין עד יום השוק הבא אבל יש לו יין עוד למכור לא יכול לומר כן שהרי לא מכר שלו:

ולימזי

שקרקע נקנית בכסף ובשטר ובחזקה [א]כך [ב]שבירות נקנה בכסף ובשטר ובחזקה שבירות [ג]מאי עבידתיה אמר רב חסדא [ד]שבירות קרקע אמר שמואל [ה]האי מאן דגזיל חביצא דתמרי מחבירו ואית בה חמשים תמרי אגב הדדי מזדבנן בנ' נכי אדא חדא חדא מזדבנן בנ' להדיוט משלם חמשים נכי חדא [ו]להקדש משלם חמשים וחומשייהו מה שאין כן במזיק דלא משלם חומשא דאמר מר [ז]איש כי יאכל קדש [ח]פרט למזיק מתקיף לה רב ביבי בר אביי להדיוט אמאי משלם חמשים נכי חדא נימא ליה אנא אדא חדא הוה מזבנינא להו [ט]אמר רב הונא בריה דרב יהושע [י]שמין בית סאה באותה שדה תנן למימרא דסבר שמואל דין הדיוט לאו כדין גבוה דמי והתנן [יא]נטל אבן או קורה מהקדש לא מעל נתנה לחבירו הוא מעל וחבירו לא מעל [יב]בנאה בתוך ביתו לא מעל עד שידור תחתיה בשוה פרוטה ויתיב ר' אבהו קמיה דרבי יוחנן ויתיב וקאמר משמיה דשמואל [יג]זאת אומרת הדר בחצר חבירו שלא מדעתו צריך להעלות לו שכר (ו) [א] [יד](א"ל רבי יוחנן) הדר ביה שמואל מההיא ומאי דמההיא הדר ביה דלמא מהא הדר לא מההיא הדר ביה [טו]כדרבא דאמר רבא הקדש שלא מדעת כהדיוט מדעת דמי אמר רבא [טז]הני שקולאי דתברו [יז]חבית' דחמרא לחנוואה ביומא דשוקא מיזדבנא בה' בשאר יומי מיזדבנא בארבע אהדדו ליה ביומא דשוקא מהדדו ליה חביתא דחמרא בשאר יומי מהדדו ליה [ב] ה' ולא אמרן אלא דלא ה"ל חמרא לזבוני אבל ה"ל חמרא לזבוני הא איבעי ליה לזבוני [יח]ומנכי ליה אגר טירחיה ודמי ברזנייתא:

מתני'

קרקע נקנית בכסף או בשטר או בחזקה. דנעל ופרץ וגדר כל שהוא. ובמסכת קדושין (דף כו.) יליפינן להו: **שבירות.** קס"ד שכר בהמה וכליס: **מאי עבידתיה.** להקנות עד שימשוך ומאי חזקה בלא משיכה משכחת ליה: **שבירות קרקע.** השכיר לו ביתו משנתן לו כסף או שכתבו לו בעליס ביתי [יט]מושכן לך ומסר לו השטר או שהחזיק בו השוכר אין אחד מהם יכול לחזור: **חביצא דתמרי.** תמרים המדובקים יחד קרי חביצא ואית בהן ממשין תמרי: **אגב הדדי מיזדבנן חמשים נכי חדא.** הלוקח יחד אינו נותן בהם אלא מ"ט פרוטות כדי שיחזור וימכור אחת אחת וישכור פרוטה: **להדיוט.** אם משל הדיוט הוא משלם לו כמו שהן ממכרין ביחד ואין מדקדקין להמחיר עליו כדקאמר טעמא לקמן שמין בית סאה וכו': **מה שאין כן במזיק.** הקדש. אמומשין קאי: **שמין בית סאה באותו שדה תנן.** גבי ניזקין דשן בב"ק (דף נה:) כי יבער אדם שדה או כרם וגו' [כ] תנן כילד משלמת מה שהזיקה שמין בית סאה באותו שדה כמה היתה יפה וכמה היא יפה ואין מדקדקין להיות שמין האכילה לבדה מה היתה שוה הערוגה זו שנאכלת אלא מה נחסר בית סאה מדמיה אם היה בא למכור הקרקע עם זריעתה מה חסרו דמיו בשביל אכילת ערוגה זו דהיינו קולא גבוה דהכא לקנות קרקע לא יימתו בכך ובדבר מועט יתפשר בפחות דמיס. ומקבלא יליף לה בב"ק (דף נח:): **נטל אבן וכו'.** במס' מגיגה (דף י:) פרכינן מכדי מיסקל שקליה מה לי בנאה הוא ומה לי נתנה לחבירו ואוקמינן בגזבר שאבני קודש מסורין לו עשקינן דנלאו הכי נמי כרשותו הוה מנחת אלכך לא מעל בהגבהתו: **נתנה לחבירו.** הוליאה לחולין שקנאה חבירו במתנתו והוא שלם להקדש: **בנאה.** גזבר לתוך ביתו: **לא מעל.** והתם אוקימנא כגון שהניחה ע"פ ארובה דלא שייכי: **ויתיב ר' אבהו** גרסינן: **ואם אומרת.** דכי דר תחתיה מעל ואע"ג דלא שייכה הדר בחצר חבירו שלא מדעת בעלים צריך להעלות לו שכר אפי' בחצר דלא קיימא לאגרא דהוה ליה זה נהנה וזה לא חסר דהא הכא שלא מדעת הקדש דר וקאמר דמשלם מעילה להקדש ומדקאמר זאת אומרת ש"מ יליף הדיוט מהקדש לדקדק אחריו: **הדר ביה שמואל מההיא.** ולא יליף מיניה הדר בחצר חבירו שלא מדעתו של בעה"ב דהא שמעי' ליה הכא דלא משוי דין הדיוט כהקדש: **כהדיוט מדעת דמי.** שהקדש מונח למעול לכל הנאה ואין מוחה בידו ורחמנא אמר מאן דמיתהני למעול ורחמנא ידע: **שקולאי.** טוענאי משאוי: **אהדדו ליה ביומא דשוקא.** קודם שיגיע יום השוק שיכול למוכרה ביום השוק שיגיע ראשון: **מהדדו ליה ה'.** דאמר להו אי הוה גבאי ביומא דשוקא ה' הוה שוה: [ג] **ולא אמרן.** דמהדדו ליה ה' אלא דלית לתנוואה אחרא לזבוני דהשתא ודאי אי אהדדו ניהליה הוי מוזבן ולא משלמא אלא **אחרא לזבוני.** ולא זבן גבי דעתיה דלא הוה מוזבן ולא משלמא אלא חביתא דאחרא וכי מהדדו ליה גמי ה' מנכי להו אגרא דטרחא כפועל בטל כמה הוא רוצה [ד]ליתב ולא למכור יין חביתא אחת פרוטה פרוטה ויתב בטל: **ודמי** [ה]**ברזנייתא.** שנותנין למכרין בעיר על היין בשווקים וברחובות יש בבית פלוני יין למכור: **ברזנייתא.** לשון ברזא דיש"י בלע"ז כלומר יגיאת היין הנמכר בברזא בפרוטות. וי"מ שהיו צריכין לשכור אומן לנקב נקב בחביות מפני שהוא של חרס ולתקן בחזא. הגך דמי מנכי להו שהרי פטרוהו מכל אלה:

מתני'

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

מג א ב מיי' פ"ח מהל' מכירה הלכה יח סמג עשין סב טוש"ע ח"מ סי' קלה סעיף ט וסי' שז סעי' ג וסי' שמו סעי' ח:
מד ג מיי' פ"ג מהל' גזילה ואבידה הל' ג סמג עשין קלח טוש"ע ח"מ סי' שסב סעי' יב:
מה ד מיי' שם שם:
מו ה מיי' פ"א מהל' תרומות הל' ח:
מז ו מיי' פ"ד מהל' נזקי ממון הל' יג סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סי' שלד סעי' ד:
מח ז מיי' פ"א מהל' מעילה הלכה ז סמג עשין רי ועש"ש בכ"מ:
מט ח מיי' שם שם הל' ח:
נ ט י כ מיי' פ"ג מהלכות שכירות הל' ג סמג עשין סט טוש"ע ח"מ סי' רש סעי' ה ועש"ש בהגה"מ:

מוסף רש"י

כי יאכל פרט למזיק. תרומה של כהן, אפילו כשוגג, שאינו משלם חומש אלא קרן כשאר מזיק (פסחים לב:) שאם שפך אוכלין או משקין של תרומה ולא נהנה מהן שאינו חייב (מעילה יח:). שמין בית סאה באותה שדה. אין שמין את הערוגה לבדה, מפני שמפסיד מזיק שאמין אותה בכל שוויה, ורחמנא אמר ונער בבהמה אחר ולרבינו בנגמ' מלמד שאמין אותו על גב שדה אחרת, אלא שמין בית סאה כמה היתה יפה קודם שנאכלה ממנה הערוגה הזאת וכמה היא יפה עכשיו, והשתא לא משלם כולה דמיה, דמי שליקח בית סאה בשביל מתנאתה אינו משלם כה בשביל הספד ערוגה אחת כי אם דבר מועט (ב"ק נח:). נטל אבן או קורה מהקדש. מפרש במס' מעילה דבגזבר עסקינן, לא מעל. דמעיקרא נמי ברשותיה הוי כי השתא ולא שיני הוא (ב"ק ב:). נתנה לחבירו. קנייה מבירו, דגזבר יש לו רשות ליתן, חה שהוליאו לחולין מעל (שם). הוא מעל. הנותן מעל שהוליאה לחולין (מעילה ב:) דיין שנתנה לו הוליאן מיד הקדש לחולין, וחבירו לא מעל. כל שעשה הוא בה, דהא דידיה הוא ושליה דהאיך לגאומי להקדש, דכתיב ואמר חטא מן הקדש ישלם (חגיגה י:). זאת אומרת. מדקתני דכי דר תחתיה מייב ואע"ג דשלא מדעת הקדש עבד, הקדש שלא מדעת כהדיוט מדעת דמי. בהקדש ליכא למימר שלא מדעתן, דדעת שניה אינה, הלכך כהדיוט מדעת דמי (ב"ק כ:).

תורה אור השלם

ו) ואיש כי יאכל קדש בשגגה וחסף חמשיתו עליו ונתן לכהן את הקדש: ויקרא כב יד

הגהות הב"ח

(א) גמ' להעלות לו שכר הא א"ל ר' יוחנן: (ב) תוס' ד"ה פרט וכו' נמה אגן קרמין מי בהבשר נזקין: (ג) ד"ה שמין וכו' למכור הקרקע עם זרעיתה מה חסרו דמיו בשביל אכילת ערוגה: (ד) בא"ד שיעשו עוד שדה אחרת:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (פ"ל ר' יוחנן) תא"מ: [ב] שם ה'. נ"ב וכ"ה בגא"ש אבל ניקפא ר"ח ורמב"ם ד' ומפרש הרמב"ם דבתנית לעולם יהיל לשלם אלא דבמעות משלם כמו ששוה בשעת תשלומין ורש"י הוא לדיקן דבמעות לעולם ה' משלם אלא דבחבית מי: [ג] רש"י ד"ה ולא אמרן מי. נ"ב אבל רמב"ם ורא"ש מפרשים דקאי אחוט הטוק ולא אית ליה לחוני שוה לשאר יומי לרא"ש מהדר ה' ולרמב"ם ד' כנ"ל (ועש"ש רבינו בח"מ סי' ד"ש ס"ק חי י): [ד] תוס' ד"ה אהדדו. פי' מי. נ"ב ורא"ש מפרש ביום השוק ממש ובכל יום השוק ולא דיקא ראשון וכשיטתו שפי' דוקא שעברו ביום השוק:

לעזי רש"י

דרישי"ר [דרישי"ל]. נקב בחבית. ברז.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com